

Lakialoite 65

Toimi Kankaanniemi /skl ym.: Lakialoite laiksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään, että vuoden 1994 alussa voimaan tullutta lakia asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta (1573/1993) muutettaisiin siten, että kehitysyhteistyössä ja lähetystyössä olevat Suomen kansalaiset, jotka ovat suomalaisen kirkon tai kansalaisjärjestön tahi lähetysjärjestön päätoimisessa palve-

luksessa ulkomailla, sekä heidän perheenjäsenensä katsottaisiin Suomessa asuviksi. Näin nämä Suomen kansalaiset säilyisivät maamme sosiaaliturvan kuten sairausvakuutuksen ja lapsilisäetuuden piirissä samalla tavalla kuin Suomen valtion ja eräiden kansainvälisten järjestöjen palveluksessa olevat Suomen kansalaiset.

PERUSTELUT

Laki hyväksyttiin sen jälkeen, kun Suomi oli päättänyt liittyä Euroopan talousalueeseen ETA:an. Tällä nyt voimassa olevalla lailla oli tarkoitus selkiyttää asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamista sääntelemällä sitä, mitä asumisella tarkoitetaan, päätettäessä oikeudesta kansaneläkelain, perhe-eläkelain, sairausvakuutuslain, vammaistukilain, lapsen hoitotuesta annetun lain, kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain, kuntoutusrahalain, lapsilisälain ja äitiysavustuslain sekä työttömyysturvalain mukaisiin etuuksiin. Näitä etuuksia voidaan antaa vain Suomessa asuville. Laki puolestaan määrittelee sen, mitä Suomessa asumisella tarkoitetaan.

Lain mukaan henkilön katsotaan asuvan Suomessa, jos hänen varsinainen asuntonsa ja kotinsa on täällä ja jos hän muutoinkin jatkuvasti oleskelee Suomessa. Suomessa asuvaksi katsotaan myös ulkomailla tilapäisesti oleskeleva henkilö yleensä yhden vuoden ajan maasta poistumisesta lukien.

Lain 5 §:ssä on annettu erityiskohtelu ulkomailla Suomen edustustoissa tai valtioiden välisissä järjestöissä työskenteleville sekä suomalaisessa aluksessa palveleville merimiehille.

Voimassa olevan lain mukaan suomalaisen työnantajan ulkomaille lähettämä työntekijä kuuluu Suomen sosiaaliturvan piiriin yhden vuoden jälkeen kansaneläkelaitoksen erikseen päättämän ajan. Ulkomaille lähetystyö- tai kehitysyhteistyötehtäviin taikka opiskelemaan lähtevä henkilö samoin kuin ulkomaille tieteellistä tutkimusta tekemään lähtevä henkilö voi hakea kansaneläkelaitokselta päätöstä siitä, että hänen ja mukana seuraavien perheenjäsenten katsottaisiin asuvan Suomessa ja pysyvän näin Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piirissä.

Hallituksen esityksen 287/1993 vp perusteluisa todettiin, että kehitysyhteistyö- ja lähetystyötehtävissä olevien osalta ei tapahdu ratkaisevaa muutosta aiempaan tilanteeseen verrattuna.

Käytännössä on kuitenkin tapahtunut huomattava muutos. Lakia soveltava kansaneläkelaitos on lähes poikkeuksetta hylännyt lähetystyössä ja kehitysyhteistyössä toimivien Suomen kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä hakemukset, joilla nämä ovat anoneet Suomen sosiaaliturvan piirissä pysymistä. Suomen valtion tai valtioiden välisen järjestön palveluksessa olevat säilyvät pysyvästi ilman hakemuksia etuuksien piirissä, mutta samanlaisissa tehtävissä ja jopa

samassa paikassakin toimivat kotimaisten kirkollisten tai kansalais- tai lähetysjärjestöjen lähettämät henkilöt eivät pysy etuuksien piirissä. Tämä loukkaa Suomen kansalaisten tasa-arvoa lain edessä.

Pitkään ennen lain voimaantuloa ulkomailla olleet Suomen kansalaiset ovat saattaneet menettää oikeutensa, kun heidän olisi pitänyt olla pitkäaikojäseniä kesken työkausiensa kotimaassa. Tällainen jälkeinpäin asetettu edellytys on käytännössä täysin mahdoton.

Kehitysyhteistyö ja lähetystyö ovat toimintaa, joka nauttii kansamme laajaa tukea. Valtio tukee taloudellisesti kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöprojekteja. Nämä tehtävät vaativat työntekijöiden pitkäaikaista sitoutumista. Olosuhteet kehitysmaissa ja varsinkin niiden maaseudulla ovat vaikeat ja usein vaarallisetkin. Kohdemaiden sosiaaliturva on olematon. Järjestöjen maksamat palkat ja muut etuudet ovat vähäisiä. Erityisesti lapsiperheiden työskentely lähetys- ja kehitysyhteistyötehtävissä vaatii paljon. Terveystuulon puutteet kärjistyvät lapsiperheissä. Toisaalta työn tuloksellisuuden kannalta lasten mukanaolo kehitysmaissa on tärkeää. Lähetettyjen perheiden säilyttäminen kokonaisina on myös arvokasta. Samalla lapset saavat kansainvälistä kokemusta, jota he voivat aikuisina hyödyntää itsensä ja Suomen hyväksi.

Kansaneläkelaitoksen päätökset kehitysyhteistyössä ja lähetystyössä olevien osalta ovat pudottaneet perheitä mm. lapsilisän ulkopuolelle. Valitusviranomaiset ovat omaksuneet tiukan linjan. Tämä on vaikuttanut kielteisellä tavalla myös lasten koulunkäyntimahdollisuuksiin ulkomailla. Myös sairausvakuutuksen päättymi-

nen on aiheuttanut näissä tehtävissä oleville vaikeuksia.

Lähetystyön ja kehitysyhteistyön elämäntekäväkseen valinneet Suomen kansalaiset, jotka suomalaiset kirkot tai järjestöt ovat lähettäneet kehitysmaihiin työhön, on perusteltua katsoa Suomen kunniakansalaisiksi. Heidät on tärkeää katsoa Suomessa asuviksi ilman erillisiä hakeuksia samalla tavalla kuin paljon paremmilla palkka- ja muilla etuuksilla valtion tai valtionvälisten järjestöjen palveluksessa olevat. Tämä edellyttää, että asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 5 ja 7 § muutetaan jäljempänä esitetyllä tavalla.

Lainmuutoksella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, koska lähetystyössä ja kehitysyhteistyössä olevien ja etuuksien piiriin pääsevien kokonaismäärä ei ole merkittävä näiden etuuksien piirissä jo olevien määrään verrattuna.

Lain 5 §:n 2 momenttiin esitetään lisättäväksi uusi kolmas kohta, joka merkitsee, että Suomessa asuvaksi katsotaan myös Suomen kansalainen, joka välittömästi ennen palvelussuhteen alkamista asui Suomessa ja on suomalaisen kirkon tai kansalaisjärjestön tahi lähetysjärjestön päätoimisessa palveluksessa ulkomailla. Samalla voimassa olevan momentin kolmas kohta siirtyy neljänneksi.

Lain 7 §:n 2 momenttiin esitetään tehtäväksi 5 §:n 2 momentin lisäyksen edellyttämä muutos.

Lakiehdotus on tarkoitettu tulevaksi voimaan mahdollisimman pian.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1993 asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) 5 §:n 2 momentti ja 7 §:n 2 momentti seuraavasti:

5 §

Eräät palvelussuhteet

— — — — —
Sama koskee sellaista Suomen kansalaista, joka välittömästi ennen palvelussuhteen alkamista asui Suomessa ja joka

1) ulkomailla palvelee päätoimisesti Yhdistyneissä Kansakunnissa tai sen yhteydessä toimivassa erityisjärjestössä taikka muussa valtioiden välisessä järjestössä, jonka toimintaan Suomi osallistuu;

2) muutoin on Suomen valtion päätoimisessa palveluksessa ulkomailla;

3) on suomalaisen kirkon tai kansalais- tai lähetysjärjestön päätoimisessa palveluksessa kehitysyhteistyö- tai lähetystyötehtävissä ulkomailla; tai

4) on 1 momentissa tarkoitettun henkilön yksityispalvelija.

7 §

Työskentely ja opiskelu ulkomailla

Niin ikään kansaneläkelaitos ratkaisee hake-

muksesta, sovelletaanko sosiaaliturvalainsäädäntöä edelleen henkilöön, joka opiskelee tai harjoittaa tieteellistä tutkimusta ulkomailla päätoimisesti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 1997.

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 1997

Toimi Kankaanniemi /skl
Jouko Jääskeläinen /skl
Päivi Räsänen /skl
Bjarne Kallis /skl
Maija-Liisa Veteläinen /kesk
Markku Vuorensola /kesk
Minna Karhunen /kok
Erkki Partanen /sd
Ulla Juurola /sd
Jaakko Laakso /vas
Sulo Aittoniemi /kesk
Kyösti Karjula /kesk
Ilkka Joenpalo /sd
Maija Rask /sd
Kari Myllyniemi /kesk
Martti Tiuri /kok
Kirsti Ala-Harja /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Suvi Lindén /kok
Håkan Malm /r
Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
Satu Hassi /vihr
Esa Lahtela /sd
Iivo Polvi /vas
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Tauno Pehkonen /skl
Martti Korhonen /vas
Mikko Immonen /vas
Maija Perho /kok
Reino Laine /vas
Jukka Gustafsson /sd
Kalevi Olin /sd
Riitta Korhonen /kok
Ulla-Maj Wideroos /r
Oiva Savela /kok
Kari Rajamäki /sd
Jukka Vihriälä /kesk

Osmo Kurola /kok
Matti Ryhänen /kesk
Pertti Virtanen /evir
Juha Karpio /kok
Hannu Takkula /kesk
Hannes Manninen /kesk
Mikko Kuoppa /va-r
Raimo Holopainen /sd
Tuija Pohjola /sd
Juhani Alaranta /kesk
Esko-Juhani Tennilä /va-r
Reino Ojala /sd
Matti Saarinen /sd
Johannes Koskinen /sd
Timo Ihämäki /kok
Markku Lehtosaari /kesk
Henrik Lax /r
Arja Ojala /sd
Matti Väistö /kesk
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Klaus Hellberg /sd
Irina Krohn /vihr
Reijo Lindroos /sd
Timo Järvilahti /kesk
Reijo Kallio /sd
Risto Kuisma /nuors
Pekka Saarnio /vas
Hanna Markkula-Kivisilta /kok
Hannu Kemppainen /kesk
Kari Uotila /vas
Mikko Elo /sd
Riitta Prusti /sd
Tuija Nurmi /kok
Armas Komi /kesk
Pirjo-Riitta Antvuori /kok
Ola Rosendahl /r
Markku Koski /kesk

Eero Lämsä /kesk
Pehr Löw /r
Risto Penttilä /nuors
Pirkko Peltomo /sd
Tero Mölsä /kesk
Anu Vehviläinen /kesk
Liisa Hyssälä /kesk
Kimmo Kiljunen /sd
Helena Vartiainen /sd
Matti Vähänäkki /sd
Ossi Korteniemi /kesk
Mauri Pekkarinen /kesk
Jorma Kukkonen /sd
Tapio Karjalainen /sd
Kaarina Dromberg /kok
Johannes Leppänen /kesk
Pauli Saapunki /kesk
Markku Pohjola /sd
Pentti Tiusanen /vas
Tuija Maaret Pykäläinen /vihr
Jorma Vokkolainen /vas
Timo Laaksonen /vas
Veijo Puhjo /va-r
Erkki Pulliainen /vihr
Jukka Mikkola /sd
Juha Rehula /kesk
Irja Tulonen /kok
Margareta Pietikäinen /r
Heikki Koskinen /kok
Asko Apukka /vas
Marja-Leena Viljamaa /sd
Marjatta Vehkaoja /sd
Klaus Bremer /r
Paula Kokkonen /kok
Arto Bryggare /sd
Reijo Laitinen /sd
Sinikka Hurskainen /sd

Tuula Haatainen /sd
Osmo Soininvaara /vihr
Kari Kantalainen /kok
Heikki Rinne /sd
Leena Luhtanen /sd
Vuokko Rehn /kesk
Jarmo Wahlström /vas
Säde Tahvanainen /sd
Olavi Ala-Nissilä /kesk
Marjaana Koskinen /sd
Jukka Tarkka /nuors
Jorma Rantanen /sd
Marjut Kaarilahti /kok
Markku Markkula /kok
Anne Huotari /vas
Annikki Koistinen /kesk
Paavo Nikula /vihr
Kauko Juhantalo /kesk
Jari Koskinen /kok

Janne Viitamies /sd
Raimo Vistbacka /ps
Outi Siimes /kok
Virpa Puisto /sd
Jorma Huuhtanen /kesk
Maria Kaisa Aula /kesk
Janina Andersson /vihr
Markus Aaltonen /sd
Eila Rimmi /vas
Seppo Kanerva /kok
Mats Nyby /sd
Sirpa Pietikäinen /kok
Ville Itälä /kok
Jukka Roos /sd
Raimo Tiilikainen /r
Maija-Liisa Lindqvist /kesk
Ilkka Kanerva /kok
Pekka Leppänen /vas
Gunnar Jansson /r
Anne Knaapi /kok

Pia Viitanen /sd
Raimo Mähönen /sd
Timo Kalli /kesk
Annika Lapintie /vas
Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
Matti Vanhanen /kesk
Tarja Kautto /sd
Kimmo Sasi /kok
Aino Suhola /kesk
Sakari Smeds /skl
Valto Koski /sd
Raimo Liikkanen /kesk
Seppo Kääriäinen /kesk
Tuulikki Hämäläinen /sd
Tarja Filatov /sd
Ulla Anttila /vihr
Esko Aho /kesk
Juha Korkea-aho /kesk
Kalevi Lamminen /kok